

تولین روش‌شماره

الحمد لله

تألیف: هیئت تحریریه انجمن کادح
به سرپرستی: دکتر مهدی مومنی

زیر نظر: پروفور صادق آینه‌وند

انتشارات ندای کادح

تهران - ۱۳۹۳

عنوان و نام پدیدآور: اولین روزشمار جامع تاریخ عاشورا/ تألیف هیئت تحریریه انجمن کادح؛ سرپرست هیئت تحریریه مهدی مؤمنی؛ زیر نظر صادق آئینه‌وند؛ ویراستار علمی پرویندخت اوحدی حائری؛ مشاور علمی رضا حاجی ابراهیم.

مشخصات نشر: تهران: ندای کادح، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: ج: مصور (بخشی رنگی)، جدول.

شابک: دوره ۳-۰۰-۹۴۴۵۱-۶۰۰-۹۷۸؛ ۱۷۰۰۰۰ ریال؛ ج: ۱-۰۲-۹۴۴۵۱-۶۰۰-۹۷۸.

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: فهرست نویسی بر اساس جلد دوم، ۱۳۹۳.

یادداشت: چاپ قبلی: مشق هنر، ۱۳۹۱.

یادداشت: ج: ۲ (چاپ اول: ۱۳۹۳) (فیبا).

یادداشت: کتابخانه.

یادداشت: نمایه.

ملاحظات: ۸.۲ ذی حجه سال ۶۰ هجری تا عصر تاسوعای سال ۶۱ هجری.

موضوع: عاشورا

موضوع: واقعه کربلا، ۶۱ ق.

شناسه افزوده: مؤلف: مهدی ۱۳۶۲ -

شناسه افزوده: مؤلف: آئینه‌وند، ۱۳۳۰ -

شناسه افزوده: ویراستار علمی: پرویندخت، ویراستار

شناسه افزوده: حاجی ابراهیم رضا، ۱۳۴۰ -

شناسه افزوده: انجمن پژوهشی - مذهبی

رده بندی کنگره: BP ۴۱ - ۸۸ الف /

رده بندی دیویی: ۲۹۷ / ۵۳۴

شماره کتابشناسی ملی: ۳۶۰۱۱۹۵

عنوان کتاب: اولین روزشمار جامع تاریخ عاشورا، جلد ۱، ۸ ذی حجه سال ۶۰ هجری تا عصر تاسوعای سال ۶۱ هجری

تألیف: هیئت تحریریه انجمن کادح

سرپرست هیئت تحریریه: دکتر مهدی مؤمنی

زیر نظر: پروفیسور صادق آئینه‌وند

ویراستار علمی: دکتر پرویندخت اوحدی حائری

مشاور علمی: حجت الاسلام دکتر رضا حاجی ابراهیم

ویراستار ادبی: دکتر محمد دانشگر

آماده سازی پیش از چاپ: انجمن پژوهشی - مذهبی کادح (www.apmkadeh.com)

انتشارات: ندای کادح

شابک: ۱-۰-۹۴۴۵۱-۶۰۰-۹۷۸

سال چاپ: چاپ اول، پائیز ۱۳۹۳

شمارگان: ۲۰۰۰

لیتوگرافی: چاپ و صحافی: کاوا

تلفن مراکز پخش: تهران: کتابفروشی امیری، تلفن: ۷۷۵۳۱۵۵۴ - ۰۲۱؛ قم: نشر معارف، تلفن: ۳۷۷۴۰۰۰۴ - ۰۲۵

ارسال پستی: انتشارات ندای کادح، تلفن: ۰۹۳۵۳۹۵۳۲۹۷ - ۰۲۱ - ۳۳۷۸۳۰۰۹

بهاء: ۱۷۰۰۰ هزار تومان

تمامی حقوق مادی و معنوی اثر برای انتشارات ندای کادح محفوظ می باشد.

اسامی گروه پژوهش:

سرپرست هیئت تحریریه: مهدی مومنی

استخراج جدولهای ابتکاری و ارتباط با استادان داخل و خارج از کشور: مهدی مومنی

گروه تألیف (بخش مورخان، روز شمار عاشورا، اعلام عاشورا و اطلس): مهدی مومنی، نرگس

خاتون برزگر، معصومه صائمی

ترجمه متن به انگلیسی و بالعکس: فرشته اقبالی قهیاژی، محمد قهرمانی خرم

فیش نویسی منابع و سونه خوانی: نرگس خاتون برزگر، معصومه صائمی، عزت برزگر

فیش نویسی مرام فاضلی و نمایه: امید ابراهیم پور، حمیده ابراهیم پور، عزت برزگر، محمد

قهرمانی خرم، جواد نصیری

با تشکر از:

پروفسور بنو ون دالن (Dr. Benno Van Dalen)، استاد موسسه تاریخ نجوم دانشگاه

فرانکفورت آلمان

تقریظ پروفیسور آئینہ وند بر جلد اول کتاب

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله واستمدح قدر رسول الله وآل آل الله
مجلد اول روز شمار جامع عاشورا و شش گران پڑوہشی کادح فراہم
مطالعہ شد۔ تلاش این گروہ از این حیث کہ متنی مستند و با اساس نوشتہ ہای
مورخان معتبر مسلمان گرد آورده اند و بہ اختلاف ہا ہم در حاشیہ اضافہ اندہ اند در خور
تقدیر است۔
برای این پڑوہشگران عزیز و متعهد توفیق الہی آرزو می کنم و امیدوارم ہمت کنند و بقیہ
کار را نیز تدوین نمایند۔
آئینہ وند
تہران آبان ۱۳۸۹، ہجری شمسی
برابر با ۲۰ ذی القعدہ ۱۴۳۱، ہجری قمری

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله و السلام على محمد وآل محمد و على آله آل الله

مجلد اول روز شمار جامع عاشورا کہ توسط پڑوہشگران پڑوہشی کادح فراہم
شدہ مطالعہ شد۔ تلاش این گروہ از این حیث کہ متنی مستند و با اساس نوشتہ ہای
مورخان معتبر مسلمان گرد آورده اند و بہ اختلاف ہا ہم در حاشیہ اضافہ اندہ اند در خور
تقدیر است۔

برای این پڑوہشگران عزیز و متعهد توفیق الہی آرزو می کنم و امیدوارم ہمت کنند و بقیہ
کار را نیز تدوین نمایند۔

آئینہ وند

تہران آبان ۱۳۸۹، ہجری شمسی

برابر با ۲۰ ذی القعدہ ۱۴۳۱، ہجری قمری

فهرست مطالب

مقدمه	۹
بخش اول. مدخل تحقیق	۱۵
آشنایی با برخی از مورخان تاریخ عاشورا	۱۶
جدول مقتل نویسان و تاریخ نگاران عاشورا در یک نگاه	۴۵
بخش دوم. اولین روز شمار جامع تاریخ عاشورا	۵۰
فصل سوم: ۸ ذی حجه سال ۶۰ ق تا ۲ محرم سال ۶۱ ق	۵۳
فصل چهارم: ۲ محرم تا عصر تاسوعا سال ۶۱ ق	۱۷۷
بخش سوم، اطلاعیه تاریخ عاشورا	۲۶۷
بخش چهارم. اعلام اشخاص عاشورا	۳۰۱
بخش پنجم. فهرستها	۳۲۱

مقدمه

این اثر دومین جلد از کتاب اولین روز شمار جامع تاریخ عاشورا است که در دو فصل تقدیم حضور علاقه‌مندان می‌شود.

در جلد اول، فاصله زمانی ۱۵ اسب تا ۹ ذی حجه سال ۶۰ هجری قمری مورد بررسی قرار گرفت و رویدادهای مربوط به این بازه زمانی به صورت روزشمار (کرونولوژیک) در دو فصل عرضه شد.

جلد دوم این اثر نیز در دو فصل، ادامه وقایع تا عصر روز تاسوعای سال ۶۱ هجری قمری مورد بررسی قرار می‌دهد و به بیان روش، خواننده محترم را با وقایع گوناگون این مقطع زمانی آشنا می‌کند. فصل سوم این اثر به وقایع مربوط به مسیر امام حسین بن علی (علیه السلام) از مکه تا کربلا اختصاص دارد و فصل چهارم آن به بررسی حوادث، پس از رسیدن امام (علیه السلام) به کربلا تا عصر روز تاسوعای سال ۶۱ هجری قمری در مورد این مجلد نکاتی لازم به یاد آوری است:

- ۱- برای پرهیز از طولانی شدن متن با کسب اجازه از محضر امام عصر (علیه السلام) در این مجلد نیز (همچون جلد اول) هنگام ذکر نام امام حسین بن علی (علیه السلام) به سه اسم "حسین (علیه السلام)"، "امام (علیه السلام)" و "حسین بن علی (علیه السلام)" اکتفا، شده است.

۲- در این مجلد، ۱۷۶ منبع از منابع عامه و امامیه (به غیر از ترم افزارها و وبسایتها) در تدوین چهار بخش مدخل تحقیق، روزشمار، اعلام و اطلس مورد استفاده قرار گرفته است که از این تعداد، ۱۱۲ منبع به بخش روز شمار اختصاص دارد.

۳- در مجلد اول، خوانندگان محترم با ۳۰ تن از مقتل نویسان و مورخان تاریخ عاشورا در بخش مدخل تحقیق آشنا شدند. در این جلد نیز برای آشنایی پژوهندگان علاقمندان با مورخان مورد نظر، شرح حال ۲۴ تن از آنها در بخش مدخل بیان شده است.

۴- در این جلد با توجه به درخواست برخی از خوانندگان محترم برای آشنایی کلی با مذاهب اربعه از مورخانی که از آثار آنها در بخش روز شمار بهره گرفته شده، بخشی به طور جداگانه به نام مقتل نویسان و تاریخ نگاران عاشورا در یک نگاه در انتهای بخش مدخل تحقیق ارائه شده است.

۵- برای آشنایی بیشتر خوانندگان پژوهشگران محترم با مسیر حرکت امام علیه السلام از مکه تا عراق و موقعیت جغرافیایی برخی از مناطق، نواحی و شهرها بخش دیگری به نام اطلس تاریخ عاشورا به جلد دوم کتاب افزوده شده است.

۶- همان گونه که در جلد اول کتاب گذشت، این بار به بررسی روزشمار وقایع قیام عاشورا پرداخته و تحلیل آن به آثار دیگری واگذار شده است. در این مجلد نیز روش تدوین کتاب، صرفاً نقل حوادث بدون شرح و تحلیل است، اما در برخی مواقع برای رفع شبهات و یا رسیدن به نتیجه‌ای منطقی، روی آوردن به تحلیل مسائل ضروری می‌نمود؛ مانند بررسی زمان ورود و خروج کاروان امام علیه السلام به منازل بین راه و بررسی تعداد سپاهیان عمر بن سعد در کربلا. علاوه بر این در بعضی موارد، که توضیح و شرح مسائلی ضروری به نظر می‌رسید، شرح آن در پاورقی به طور مختصر آورده شده است.

۷- درباره استخراج تاریخها و وقایع مربوط به آنها، شیوه تدوین بر جلد اول کتاب مبتنی است؛ بدین صورت که وقایع مربوط به حادثه از کتابهای مورخان جمع آوری شد و تاریخ آن به کتابهایی ارجاع داده شده که تاریخ را مستند عرضه کرده‌اند. تنها تفاوتی که در این مورد با جلد پیشین در مورد ثبت و استخراج تاریخها اجباراً به کار رفته این است که گاهی مورخان به صورت صریح، وقوع حادثه را در تاریخ مورد نظر بیان نکرده‌اند اما از توالی وقایع، تاریخ آن حادثه کاملاً قابل استناد است؛ مانند روایات صادق‌صادقه امام علی (ع) در شب دوم محرم و برخی از وقایع روز هشتم و نهم.

۸- روش این برین در مورد تاریخ رویدادها، بیان تاریخ مورخان - صرف نظر از صحت و سقم - مورد نظر گرفته شده؛ اما چون در برخی موارد تاریخهای موجود، غیر منطقی به نظر می‌رسید در بعضی موارد به صورت مختصر اشاره‌ای شده است.

۹- نهم ذی حجه، تاریخ پایانی رویدادهای ثبت شده در جلد اول کتاب بود. بر همین اساس می‌بایست ادامه و تاریخ مجلد دوم از ۹ ذی حجه آغاز شود. اما چون ادامه وقایع به رویدادهای مربوط به مسیر امام علی (ع) منتهی می‌شد برای توالی مطالب و پرهیز از وقفه میان آنها سرآغاز این مجلد تاریخ ۹ ذی حجه در نظر گرفته شده است. علاقه‌مندان می‌توانند وقایع روز ۹ ذی حجه را در جلد اول مطالعه کنند.

۱۰- تاریخ ورود کاروان امام علی (ع) به برخی منازل و خروج از آنها در آثار مورخان ثبت نشده بود؛ لذا پیرو شیوه تدوین مجلد اول، این گونه وقایع در پیوست بیان شده است.

۱۱- در پیوست دوم این جلد، تاریخ تقریبی طی مسافت کاروان امام علی (ع) تا کربلا، مورد بررسی قرار گرفته است و برخی از پژوهشگران انجمن با رجوع به منابع مربوط به تقویمهای نجومی و سایر منابع به استخراج جدول ابتکاری موفق شده‌اند که در آن تاریخ ورود کاروان امام علی (ع) به هر یک از منازل و خروج از آنها مشخص

شده است. در انتها برای آشنایی و دقت بیشتر خوانندگان و پژوهندگان محترم، تاریخهای این جدول با تاریخهای مندرج در آثار مورخان به صورت مقایسه‌ای ارائه شده است.

۱۲- برای رعایت زبان اصلی این اثر از آوردن متون عربی ترجیحاً خودداری شده و جزء کلام امام علیه السلام و آیات قرآن در بقیه موارد چنانچه نقل قولی یا شعری، اهمیت داشته، متن عربی آن در پاورقی آورده شده است.

۱۳- در این جلد قبل در بخش پایانی کتاب ذیل عنوان اعلام تاریخ عاشورا، شرح حال افراد تأثیرگذار در واقعه کربلا، که نامشان در این جلد عنوان گردیده، بیان شده است. به استناد اینکه در جلد بعدی کتاب با شرح حال یکایک یاران امام علیه السلام رو به رو خواهیم شد، بخش اعلام این جلد از بیان بیوگرافی یاران، اصحاب و اهل بیت امام علیه السلام حتی المقدور خودداری، و برای تقارن ذهنی بیشتر خوانندگان محترم به مجلد بعدی موکول شده است.

۱۴- به رغم جستجوی زیاد در برخی موارد موفق به دستیابی شرح حال برخی از افراد (در بخش اعلام) و یا حتی اطلاعات مختصری از آنها نشدیم؛ به عنوان مثال در مورد سرانجام عبدالله بن سلیمان و منذر بن مشعل که طبق نقل طبری و ابی مخنف تلاش کردند پس از مراسم حج بسرعت خود را به مدینه برسانند) خبری به دست نیاوردیم.

۱۵- جلد دوم این پروژه زیر نظر استاد برجسته و فرهیخته تاریخ اسلام، جناب آقای پروفیسور صادق آئینه‌وند تألیف، و تحت نظر و اشراف استاد، نواقص آن برطرف شد؛ هم چنین در مراحل تدوین از مشاوره و راهنمایی استادان محترم، سرکار خانم دکتر پرویندخت اوحدی حائری (ویراستار علمی) و حجت الاسلام دکتر رضا حاجی ابراهیم (مشاور علمی) در این اثر بهره گرفته شد.

این اثر، که به مدد الطاف پنهان و آشکار سیدالشهداء، ابی عبدالله، امام حسین بن علی علیه السلام و برادر گرانقدر و ارجمندش امیر، عباس بن علی علیه السلام - روحی فداهما - به خامه تحریر آمده، برگ سبزی است که به حضرت سلیمان زمان، ولی الله اعظم علیه السلام، تقدیم می شود؛ باشد که نواقص را به دیده اغماض بنگرد و از ما به کرمش قبول، و ما را برای تکمیل اثر یاری فرماید.

رَبَّنَا قَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

هیئت تحریریه انجمن کادح

تهران

ذی القعدة الحرام سال ۱۴۳۵ هجری قمری

www.ketab.ir